

ارامنه ایران

پیوند ارامنه و ایرانیان به گذشته‌های باستانی بر می‌گردد؛ درست از آغاز تاریخ ایران، زیرا که ارامنه از خانواده بزرگ هند و اروپایی هستند و نیز سرزمین ارمنستان به خاطر نقش و واسطه خاور و باختر و ویژگی‌های تجاری و جغرافیایی خاص، از بدو تشکیل دولت و حکومت در ایران مورد منازعه ایران و همسایگانش از یک سو و خود ارامنه برای حفظ استقلال قرار گرفته است. اولین حکومت‌های ایرانی، یعنی مادها و هخامنشیان بر سر ارمنستان با همسایگان‌شان کشمکش داشتند. سپس سلوکیان، اشکانیان یا پارتیان و سرانجام ساسانیان همه این امپراتوری‌ها برای تصاحب این سرزمین با رقبایشان و بویژه رومی‌ها، جنگ‌های طولانی و مشهوری داشته‌اند، هرچند که در لابه‌لای فترت هر کدام از این امپراطوری‌ها، ارمنستان به استقلال موقتی دست می‌یافت، اما در مجموع ارامنه همواره تحت تابعیت قدرت‌های بزرگ، بویژه ایران بوده‌اند. ارامنه ایران از اقوامی هستند که بنا بر روایات نوشتاری تاریخی و شواهد موثق، از پیش از سده سوم میلادی پیشینه سکونت در ایران داشته‌اند. طی سده‌های سوم تا پنجم میلادی به دلیل جنگ‌های طولانی هزاران ارمنی به ایران رانده شدند، در سده شانزدهم میلادی نیز طی جنگ‌های ایران و عثمانی، شاهان صفوی، به دلایل سیاسی و نظامی گروه بی‌شماری از ارامنه را از نقاط مختلف ارمنستان، بویژه ایروان، تفلیس، گنجه و قره‌باغ کوچانیدند. به طور کلی می‌توان گفت که ارامنه از زمان باستان تاکنون همواره با یکدیگر و در کنار هم زندگی کرده‌اند.

پذیرش مسیحیت توسط ارامنه

با ظهور مسیحیت، ارامنه دین پرستش خدایان طبیعت و الهه‌ها را کنار گذاشتند و با مساعی قدیسی به نام «من گرگوار» مسیحیت در ارمنستان دین رسمی شد. اهمیت این واقعه از آن روست که از آن پس ملیت و مذهب ارامنه چنان به هم آمیخت که تاکنون از هم جدا نشدنی باقی مانده است و علی‌رغم فراز و نشیب‌هایی که در تاریخ گریبانگیر این قوم شده است، همچنان لفظ ارمنی بدون در نظر گرفتن مذهب آن‌ها بی‌معنی جلوه می‌کند. به نوشته ماجیان «ملت ارمنی ثبات و بقای احساسات ملی خویش را در طول قرن‌ها سلطه بیگانه مرهون کلیسای خودش است که در رأس آن کلیسای اچمیادزین است که سمبلی از دین و دولت ارامنه به حساب می‌آید.

اصول اعتقادی و شعائر دینی کلیسای حواریون ارمنی

اصول اعتقادی کلیسای ارمنی مبتنی بر کتاب مقدس، تصمیمات سه شورای جهانی «نیقیه - ل ۳۲ م، قسطنطنیه - ۳۸ م و افسوس - ۴۳۱ م) و قواعد موضوعه رهبران کلیساست. اصل تثلیث به معنی تبلور سه نمود الهی در خدای واحد، هسته مرکزی الهیات کلیسا را تشکیل می‌دهد و اقاویم سه‌گانه بکرات در آئین عشای ربانی تکرار و مورد نیایش واقع می‌شوند. اعتقاد نامه که در اولین شورای جهانی تنظیم شده این موارد زیر را دربرمی‌گیرد. به خداوندی اعتقاد داریم که وجود حقیقی و کمال مطلق است که آسمان‌ها و زمین (کل کائنات) را آفریده است. به عیسی مسیح (پسر) که برای نجات انسان‌ها در برهه‌ای از زمان به صورت انسان درآمد، به وسیله روح‌القدس از مریم عذرا متولد شد، شکنجه و مصلوب گردید و با رستخیز دوباره طبیعت انسان را ملکوتی ساخت. وی با جلال و شکوه دوباره خواهد آمد برای محاکمه زندگان و مردگان و ملکوت او پایانی نخواهد داشت. به روح‌القدس اعتقاد داریم که از زبان پیامبران و در کتاب مقدس و قوانین سخن گفت، حواریون را فیض بخشید و در ردیف مقدسان جای داد؛ به کلیسایی اعتقاد داریم که یکی است، فراگیر است و حواری است؛ به تعمیده توبه، رستخیز مردگان، روز محاکمه، ملکوت آسمانی و زندگی جاودانی. بنابراین اعتقادنامه و اصول اعتقادی کلیسای ارمنی، رهبری کلیسا با عیسی مسیح است و به هیچ انسانی تعلق ندارد. رهبران دینی نمایندگان مسیح بر روی زمینند. فیض خداوندی به وسیله روح‌القدس به انسان‌ها بخشیده می‌شود. انسان موجودی است نیمه مادی و نیمه الهی که از جسم و روح تشکیل شده، به هر دو جهان تعلق دارد و پس از مرگ روحش به جهان غیب می‌رود و در انتظار روز رستخیز و محاکمه نهایی می‌ماند؛ جسم‌اش نیز بازسازی شده به روحش می‌پیوندد. پس از محاکمه نجات‌یافتگان به زندگی جاودانی نائل می‌شوند و به بهشت می‌روند و نفرین‌شدگان و به دوزخ و فنا محکوم می‌گردند. از این نظر برای ملکوتی شدن تنها ایمان کافی نیست، بلکه ایمان و عمل هر دو لازم است. انسان بدون فیض خدا هیچ است. عالم مجردات از دسته‌های مختلف فرشتگان تشکیل شده که در آسمان جلال و شکوه خداوند را ستایش می‌کنند. فرشتگان مطرود به دیو و شیطان بدل شده‌اند. کلیسا یک انجمن خدایی مرئی بر روی زمین است که هدف آن راهنمایی و نجات انسان‌هاست و از این نظر دارای وظایف، معیارها و قوانین معین است. کلیسا به معنی عام شامل تمام کسانی است که هم در زمین و هم در آسمان با مسیح هستند. اعضای کلیسا به دو دسته تقسیم می‌شوند: روحانیان و افراد غیرروحانی، وظایف روحانیان هدایت انسان‌هاست. در

کلیسای ارمنی آئین‌های دینی هفتگانه زیر اعمال می‌شود که بقولی شخص به وسیله این آئین‌ها به فیض نامرئی خداوندی نائل می‌شوند:

- فعل تعمید که به وسیله آن انسان وارد مسیحیت شده و از گناه اولیه (اخراج آدم و حوا از بهشت) مبرا می‌شود. طبق احکام کلیسا غسل تعمید باید در سال اول زندگی کودک انجام شود.
- تدهین (به معنی تأیید یا مهر کردن) بلافاصله پس از تعمید انجام می‌گیرد و نشانه اعطای موهبت‌های روح‌القدس است.
- توبه، در کلیسای ارمنی توبه انفرادی معمولاً انجام نمی‌شود، بلکه به صورت جمعی و در حین آیین عشای ربانی که از مهم‌ترین مراسم کلیسایی است و به زبان ارمنی به آن باداراگ می‌گویند و یا اعیاد انجام می‌گیرد و پس از قرائت دعای مخصوص توسط روحانی حاضران در کلیسا در دل به گناهان خود اعتراف می‌کنند و با صدای بلند از خداوند طلب آمرزش می‌کنند.
- عشای ربانی، در حین مراسم روز یکشنبه نان و شراب تقدیس می‌شود و به نشانه بدن و خون مسیح به عنوان تجدید میثاق و تقویت ایمان بین حاضران تقسیم می‌شود. (نان مخصوص فطیر، توسط روحانی برگزارکننده مراسم در شراب خرد شده و در پایان تکه‌ای از آن در دهان هر کدام از حاضران گذارده می‌شود).
- انتصاب، آئین خاص افرادی است که پس از طی دوره آمادگی به جرگه روحانیان درمی‌آیند. این مراسم توسط اسقف و در هنگام عشای ربانی انجام می‌گیرد. نام کوچک فرد از آن روز عوض می‌شود و اسمی که اسقف تعیین کرده، به روی وی نهاده می‌شود.
- ازدواج، مراسم خاص پیمان زندگی زن و مرد است که در کلیسا و توسط کشیش انجام می‌شود.
- تدهین آخر که امروزه فقط برای روحانیان انجام می‌گیرد.